

Protagonistes

Carles Ramió

CATEDRÀTIC DE POLÍTICA I DE L'ADMINISTRACIÓ

“D'aquí a 20 anys, desapareixeran el 90% d'universitats”

Rosa M. Bravo
BARCELONA

Carles Ramió analitza a *La universitat, a la cruïlla*, (editat per la UPF) la conjuntura en què es troba el sistema universitari. L'assaig inaugura el projecte UPF Knowledge, amb publicacions per transferir coneixement de la universitat a la societat.

Vostè assenyala que la universitat està vivint la transformació endògena i exògena més gran dels últims segles i que en perilla la supervivència. Per què?
Les universitats, tot i que moltes siguin joves, beuen de les fonts de les grans universitats. N'hi ha que tenen més de 1.000 anys; d'altres, 800, 900... Veuem esdeveniments que van passant en una època amb una certa tranquil·litat, des d'una posició d'un cert monopoli en què mai faltaran alumnes. Això fa que les universitats no hagin fet cap canvi substancial en la manera de fer classe i de treballar. La meua hipòtesi és que les transformacions que venen del present al futur immediat faran que hàgim de canviar la nostra manera de treballar. Tenim molta competència en la qual no pensàvem. Hi ha experts que diuen que d'aquí a 15 o 20 anys desapareixeran el 90% de les universitats que hi ha al món.

Quantes universitats hi ha al món?
Unes 25.000, tal com les definim nosaltres: ben reglades, amb títols oficials... És una dada molt preocupant, vol dir que desapareixeran gairebé totes.

Per què?
Perquè està canviant el sistema d'aprenentatge pels grans canvis tecnològics, econòmics, socials, polítics... Els inter-

mediaris entre el coneixement formal i els alumnes desapareixen. Fins i tot està desapareixent el concepte d'autoritat que té la universitat per accedir a un títol reglat. Perquè hi ha altres fonts i sistemes de coneixement, com els MOOC, que són uns cursos que moltes universitats ofereixen de manera gratuïta a internet. Pots aspirar a fer un curs que t'ofereix Harvard, Oxford...

Però hi continua havent algú que els comparteix.

Són en línia, és una cosa molt automatitzada. Són gratuïts, si vols et pots examinar voluntàriament i pots pagar una petita taxa perquè se't reconegui que has superat el curs. Tu pots considerar que tens competències en economia, en dret..., i la universitat t'habilita a partir d'aquests cursos. Ja hi ha empresaris que agafen els títols d'aquestes universitats com si fossin de Harvard.

Les empreses poden promoure una formació adaptada a les seves necessitats?

Les universitats públiques cada cop tenen més competència de les universitats privades. Hi ha una classe mitjana-alta que cada cop més desconfia de la universitat pública i opta per la privada. Després, hi ha altres sistemes de formació amb què grans empreses en associació amb alguna universitat entren al món dels mestratges i comencen a donar títols d'un sistema molt manufacturat. Perdrem el monopoli i ens hem d'obrir als nous espais, apostar per aquest tipus de formació dual, amb microtítols per formar-se al llarg de la vida... Si no, quedarem sense usuaris.

De quina manera la universitat es pot adaptar a aquests canvis?

Hi ha dos eixos: el que fan els reguladors

de la universitat i el que poden fer les mateixes universitats. Les universitats públiques no tenen llibertat: depenen d'una llei estatal, que fixa el sistema, i d'una regulació autonòmica, que regula a escala general i que finança. La governança de les universitats, fixada per la llei, és clau. És un sistema democràtic i endogàmic, perquè és la mateixa comunitat universitària qui tria el rector i els càrrecs acadèmics unipersonals. La festa de la democràcia, en què tothom que compleixi les condicions pot ser escollit, implica tenir equips rectorals i directius que no coneixen el sector i que per guanyar les eleccions moltes vegades usen estratègies populistes. No estem governats de manera professional. És molt difícil governar els teus col·legues quan ets un igual que transitòriament ocupa un càrrec.

Això quines repercussions té?

Que els canvis substancials són gairebé impossibles. I el risc que guanyi un candidat o candidata que no tingui les competències i faci entrar en gran fallida la universitat. Les universitats més potents del món estan dirigides per equips professionals, que són elegits en funció del projecte i del currículum com a gestors. És evident que qualsevol professor no pot dirigir una universitat, però aquí qualsevol professor catedràtic ho pot fer si és escollit sense tenir cap tipus de coneixement. Un altre tema que ve de la regulació és el finançament. Amb aquests límits, la universitat sí que té una certa capacitat d'actuació, tot i que amb aquestes constriccions és molt poca. Com a pas intermedí, proposo fer universitats més simples pel que fa a l'estructura, no tan fraccionades en facultats i departaments. Amb 50 facultats i 100 departaments, hi ha molts interlocutors i prendre decisions és complicat.

La universitat va passar de ser elitista a ser de masses als setanta-vuitanta. Corre ara el risc de tornar a ser elitista amb la irrupció de les privades?

Als anys vuitanta, el 100% de les persones que anaven a la universitat tenien un ascens social, tothom progressava. Actualment, només el 50% dels titulats creixen socialment i la resta es queden en el mateix àmbit d'on venien, cosa que fa que cada cop tinguem menys legitimitat. En els treballs més tecnològics, cada cop es mira menys la titulació universitària. Hi ha un sector que busca professionals de nivell intermedí, de cicles formatius de grau superior. I tenim un problema de falta de mobilitat social. Les famílies que són a dalt, per molt que els fills siguin incompetents o ociosos, no baixen de l'estrat superior perquè tenen prou recursos per aconseguir ficar-los allà on puguin maximitzar les petites competències que tenen. Molts troben aquest espai a la universitat privada, amb estudis més instrumentals i sense res teòric.

Per ser considerats universitats, els centres han d'incloure recerca i transferència a la societat, a més de docència. Això es compleix?

Això és una gran fortalesa i alhora un problema. En recerca, les universitats catalanes i espanyoles eren un autèntic desastre fa 30 anys, però hi va començar a haver incentius a professors que van fer canviar la situació molt positivament. Catalunya és a la primera divisió mundial. El problema és que, quan maximitzes molt la recerca, de vegades descuides la docència, quan la nostra legitimitat social i el nostre finançament venen bàsicament de la docència. La transferència de coneixement també és un dèficit. La recerca que es valora molt és la dels papers, que són xarxes endogàmiques de

Ramió, fotografiat a la UPF
Barcelona School of
Management ■ JUANMA RAMOS

Les universitats més potents estan dirigides per equips professionals, elegits en funció del projecte i del currículum

Si es fes un rànquing entre els recursos i els resultats, les universitats catalanes hi sortirien de les primeres del món

gent que es publiquen entre ells i poden tenir discussions que en absolut interessin a fora.

Com s'ha de fer la transferència del coneixement a la societat?

En els àmbits tecnològics i de biomedicina és fàcil: a través de la creació de patents. En els altres àmbits és més complicat. Els articles estan molt pensats per als teus, però no els aprofites per fer-los divulgatius i que el món socioeconòmic pugui aprofitar aquests coneixements.

El món universitari sembla que viu en una endogàmia difícil de trencar.

Sí, però recentment ha canviat una mica. Amb les agències independents d'acreditació, les universitats ja no poden promocionar els seus si no estan acreditats, fet que assegura uns mínims. També hi ha universitats que estan adoptant pràctiques anglosaxones, que tenen com a norma no quedar-se els seus propis titulats llevat que faci temps que viuen fora, que acreditin una carrera. Moltes universitats tenen la política de no ser endogàmiques, de ser obertes i competitives.

Un dels retrets que es fan a la universitat és la precarietat dels docents. És real? Els sous són baixos?

Pel que fa a la precarietat, tenim un condicionant: la carrera universitària és lenta. Un docent, per aconseguir la permanència, ha de fer el grau, el màster, la tesi doctoral... Llavors pots accedir a una plaça competitiva, a la qual entres de manera interina. Hi estàs quatre anys, i llavors t'avaluen i decideixen si tens el nivell. Un cop acaba la tesi doctoral, aquest procés dura un mínim de vuit anys, i durant aquest lapse els sous són baixos. El problema és que la gent que aconsegueix una permanència té més de 40 anys. Ai-

xò s'ha de reduir.

I els associats?

Hi ha molta confusió amb els associats, que són professionals de fora de la universitat que fan classes amb retribucions gairebé simbòliques, perquè en el fons fan una funció gairebé social. Però les universitats han abusat dels falsos associats, i llavors les retribucions són absolutament esparpentes, molt baixes. Els professors universitaris cobrem molt poc fins que no som permanents, cosa que no arriba fins passats els 40. Quan aconseguixes la permanència, ja siguis professor titular, funcionari o agregat, cobres una mica més que un professor d'ensenyament mitjà, però molt ràpidament comencen a entrar en joc els complements: n'hi pot haver fins a 28, sense comptar-hi els triennis. Alguns són automàtics, d'altres s'han d'avaluar. Un professor de primer nivell, pensant que els complements de recerca no són fàcils d'aconseguir, quan arriba als 55 anys té el sou equiparat a la seva categoria professional o fins i tot superior. Els últims deu anys pot tenir un sou superior a categories equivalents de la funció pública.

Es paga un peatge durant dècades.

Si un professor té tots els complements, cobra 100.000 euros anuals. Els que ho aconseguixen són molt pocs i hi arriben durant els dos o tres últims anys de carrera.

Una altre problema és l'envelliment de les plantilles.

Aquest és un problema típic de tota l'administració pública del país. Les administracions públiques potents es van construir a principis dels vuitanta i tothom va ser contractat en aquesta època. La universitat de masses viu d'aquesta època. Això, que és una tragèdia, perquè és una

Expert en gestió

Carles Ramió (Girona, 1963) és llicenciat en ciència política i de l'administració per la Universitat Complutense de Madrid (1987) i doctor per la Universitat Autònoma de Barcelona (1994). Catedràtic de ciència política i de l'administració a la Universitat Pompeu Fabra, és especialista en gestió i institucions públiques del sud d'Europa i de l'Amèrica Llatina. Ha publicat llibres i articles en revistes i publicacions internacionals sobre la gestió pública i la defensa del bé comú per vies institucionals, matèries de les quals es declara enamorat. Ha dedicat la seva carrera professional a promoure la regeneració institucional i la millora organitzativa en administracions locals, autonòmiques i estatals. Ha estat vicerector de la UPF, director de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya i director del Programa de l'Amèrica Llatina del Cidob.

pèrdua de coneixement, és més acusat en el cas de les universitats. El 80% dels catedràtics es jubilaran en els pròxims vuit anys. Ara es vol fer la carrera més curta perquè es pugui fer un bon relleu intergeneracional; un catedràtic no l'improvises, és un procés d'almenys 20 anys.

La LOSU ha de solucionar aquests aspectes o neix amb mancances?

La LOSU no és la llei que necessitem. Per abordar aquests reptes cal un marc normatiu modern, que doni més capacitat d'autonomia a les universitats a l'hora d'organitzar-se amb més professionalització. Més autonomia, amb incentius, i rendició de comptes. Això és el que funciona al món. Aquí, no; tenim un model molt uniformador. Les universitats reben finançament en funció dels alumnes que tenen, sense cap incentiu real per fer recerca i transferència. Això fa que les universitats més competitives siguin més cares. Tenir una bona docència, més personalitzada, és més car. Tenir la UB, la UAB i la UPF entre les 200 millors del món és un èxit descomunal. Les universitats que figuren abans i després tenen dues, tres o fins i tot quatre cops més finançament.

És molt difícil competir en aquesta lliga.

El que fan les universitats d'aquest país és un miracle. Si es fes un rànquing entre els recursos i els resultats, les universitats catalanes hi sortirien de les primeres del món. Ens en sortim perquè hi ha projectes estatals i europeus competitius. Però implantar la recerca és més car que els diners que et donen. Si això continua així, baixarem, perquè la competència mundial pels rànquings és enorme i algunes universitats tenen un finançament descomunal. Fer bé les coses té un cost econòmic. Finança així i finança per incentius regulats, no tothom igual. ■